

distributed ledger technology". *Finance Account. Res. J.*, vol. 6, no. 6 (2024): 851-867.
DOI: 10.51594/farj.v6i6.1182

Varma, J. R. "Blockchain in Finance". *Vikalpa J. Decis. Mak.*, vol. 44, no. 1 (2019): 1-11.
DOI: 10.1177/0256090919839897

Wall, E., and Malm, G. "Using Blockchain Technology and Smart Contracts to Create a Distributed Securities Depository". 2016. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/8885750>

Wang, B. et al. "BLOCKEYE: Hunting for DeFi Attacks on Blockchain". *2021 IEEE/ACM 43rd International Conference on Software Engineering: Companion Proceedings (ICSE-Companion)*. Madrid, ES: IEEE, May 2021. 17-20.
DOI: 10.1109/ICSE-Companion52605.2021.00025

Watsky, C. et al. "Tokenized Assets on Public Blockchains: How Transparent is the Blockchain?" *FEDS Notes*, no. 4/3/2024 (2024).
DOI: 10.17016/2380-7172.3444

Werner, S. et al. "SoK: Decentralized Finance (DeFi)". *Proceedings of the 4th ACM Conference on Advances in*

Financial Technologies. Cambridge MA USA: ACM, Sep. 2022. 30-46.
DOI: 10.1145/3558535.3559780

Yan, T. et al. "Analyzing Reward Dynamics and Decentralization in Ethereum 2.0: An Advanced Data Engineering Workflow and Comprehensive Datasets for Proof-of-Stake Incentives". *arXiv* (2024).
DOI: 10.48550/ARXIV.2402.11170

Yang, Y. Yu. Y., and Jing, F. "The role of the third party in trust repair process". *J. Bus. Res.*, vol. 78 (2017): 233-241.
DOI: 10.1016/j.jbusres.2017.01.015

Zhou, L. et al. "On the Just-In-Time Discovery of Profit-Generating Transactions in DeFi Protocols". *2021 IEEE Symposium on Security and Privacy (SP)*. San Francisco, CA, USA: IEEE, May 2021. 919-936.
DOI: 10.1109/SP40001.2021.00113

Науковий керівник – Фролов С. М.,
доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Сумського національного аграрного університету

УДК 330.131.7:336.76:339.9
JEL Classification: F 60; M21; G38
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-229-240>

МЕТОДОЛОГІЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

© 2025 ЖИТАР М. О., АНАНЬЄВА Ю. В.

УДК 330.131.7:336.76:339.9
JEL Classification: F 60; M21; G38

Житар М. О., Ананьєва Ю. В. Методологічна система формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки

У статті висвітлено актуальну проблему управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки, яка супроводжується інтеграцією товарних, фінансових, інформаційних і трудових ринків. Визначено, що глобалізація, з одного боку, сприяє зростанню ефективності економічної діяльності, а з іншого – посилює вплив невизначеностей і створює нові виклики для підприємств. Розроблено методологічну систему формування стратегій управління фінансовими ризиками, яка охоплює такі етапи, як ідентифікація ризиків, їх оцінювання, розробка та впровадження ефективних стратегій, а також моніторинг і перегляд. Особливу увагу приділено сучасним методам ідентифікації та оцінки ризиків, серед яких: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, сценарний аналіз, VAR (Value at Risk) і стрес-тестування. Акцент зроблено на використанні новітніх технологій, включно зі штучним інтелектом, машинним навчанням, блокчейном, аналізом великих даних і хмарними рішеннями, які значно підвищують ефективність управління ризиками. Такі інструменти дозволяють не лише оперативно ідентифікувати ризики, а й прогнозувати їх вплив, адаптувати стратегії відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Запропонована методологія враховує потребу в системному підході до управління ризиками в контексті інтеграції підприємств у міжнародні економічні процеси. Зазначено, що ефективне управління ризиками є запорукою фінансової стабільності, досягнення стратегічних цілей організації та забезпечення її конкурентоспроможності на глобальному ринку. Особливо розглянуто практичні аспекти впровадження розроблених стратегій у діяльність підприємств. Зокрема, підкреслено значення адаптивного управління, яке дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкових умов і мінімізувати втрати від можливих загроз. Зроблено акцент на необхідності залучення кваліфікованого персоналу, створення ефективних внутрішніх процедур моніторингу ризиків та інтеграції цифрових платформ для управління фінансовими процесами. Розробка та реалізація таких заходів забезпечує підвищення стійкості організації і сприяє їх довгостроковій конкурентоспроможності у глобальному середовищі. Зроблено висновок, що розроблена методологія спрямована на створення умов для мінімізації потенційних загроз, підвищення адаптивності організації та оптимізації використання фінансових ресурсів. Упровадження цих стратегій дозволяє підприємствам досягати стійкого розвитку навіть у складних умовах глобалізації.

Ключові слова: фінансові ризики, глобалізація, управління ризиками, VAR-аналіз, стрес-тестування, штучний інтелект, блокчейн, великі дані, хмарні технології, стратегічне планування.

Рис.: 4. Табл.: 4. Бібл.: 16.

Житар Максим Олегович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна)

E-mail: zhytarmaksym@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3614-0788>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3554163/maksym-zhytar/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55537055600>

Ананьєва Юлія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічних фінансів, Державний податковий університет (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08205, Україна)

E-mail: Yuliya_3103@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0481-5787>

UDC 330.131.7:336.76:339.9

JEL Classification: G32; F 60; M21; G38

Zhytar M. O., Ananieva Yu. V. The Methodological System for Developing Strategies for Financial Risk Management in the Context of Economic Globalization

The article highlights the relevant issue of financial risk management in the context of economic globalization, which is accompanied by the integration of commodity, financial, informational, and labor markets. It is determined that globalization, on one hand, contributes to the growth of the efficiency of economic activity, while on the other hand, it intensifies the impact of uncertainties and creates new challenges for enterprises. A methodological system for developing financial risk management strategies is elaborated, encompassing stages such as risk identification, assessment, elaboration and implementation of efficient strategies, also their monitoring and review. Special attention is given to modern methods of risk identification and assessment, including SWOT analysis, PEST analysis, scenario analysis, VAR (Value at Risk), and stress testing. Emphasis is placed on the use of cutting-edge technologies, including artificial intelligence, machine learning, blockchain, big data analysis, and cloud solutions, which significantly enhance the efficiency of risk management. Such instruments not only allow for the prompt identification of risks but also enable the forecasting of their impact, adapting strategies in accordance with changes in the internal and external environment. The proposed methodology takes into account the need for a system approach to risk management in the context of integrating enterprises into international economic processes. It is noted that efficient risk management is a guarantee of financial stability, the achievement of the organization's strategic goals, and ensuring its competitiveness in the global market. Practical aspects of implementing the developed strategies in the activities of enterprises are considered separately. In particular, the importance of adaptive management is emphasized, which allows for a prompt response to changes in market conditions and minimizes losses from potential threats. The necessity of involving qualified personnel, creating efficient internal risk monitoring procedures, and integrating digital platforms for managing financial processes is underscored. The development and implementation of such measures ensure the increased resilience of organizations and contribute to their long-term competitiveness in the global environment. It is concluded that the developed methodology is aimed at creating conditions for minimizing potential threats, enhancing the adaptability of organizations, and optimizing the use of financial resources. The implementation of these strategies allows enterprises to achieve sustainable development even in the challenging conditions of globalization.

Keywords: financial risks, globalization, risk management, VAR analysis, stress testing, artificial intelligence, blockchain, big data, cloud technologies, strategic planning.

Fig.: 4. Tabl.: 4. Bibl.: 17.

Zhytar Maksym O. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University (18/2 Bulvarno-Kudriavska Str., Kyiv, 04053, Ukraine)

E-mail: zhytarmaksym@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3614-0788>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3554163/maksym-zhytar/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55537055600>

Ananieva Yuliia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Finance, State Tax University (31 Universytetska Str., Irpin, 08205, Ukraine)

E-mail: Yuliya_3103@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0481-5787>

У сучасних умовах глобалізації економіки фінансові ризики набувають особливої актуальності для підприємств і організацій. Глобалізаційні процеси сприяють зростанню міжнародної торгівлі, руху капіталу та інтеграції ринків, проте водночас збільшують рівень невизначеності, що супроводжує економічну діяльність. Фінансові ризики, які виникають у таких умовах, вимагають системного підходу до їх ідентифікації, оцінювання та управління. Розробка ефективної методології управління фінансовими ризиками є ключовим за-

вданням для забезпечення стабільності й сталого розвитку підприємств.

Управління фінансовими ризиками є однією з найбільш досліджуваних тем сучасної економічної науки. Українські та закордонні науковці приділяють значну увагу теоретичному обґрунтуванню, розробці інструментів і практичному впровадженню стратегій мінімізації ризиків. Серед українських дослідників, варто виокремити роботи В. В. Вітлінського, І. Т. Балабанова, які у своїх працях акцентують увагу на методологічних основах

управління ризиками в умовах економічної невизначеності, підкреслюючи необхідність використання інтегрованого підходу. Роботи закордонних вчених Ш. Бланкарта і Ф. Модільяні зосереджені на економічних моделях управління ризиками, включаючи вплив зовнішніх шоків на фінансову стійкість компаній. Роберт Барро, у своїх дослідженнях глобального макроекономічного ризику, підкреслює важливість аналізу політичних і економічних факторів, які формують загальний рівень ризику. Дослідження М. Портера щодо конкурентних переваг підприємств пропонують використовувати аналіз сильних і слабких сторін (SWOT-аналіз) для ідентифікації ризиків у зовнішньому середовищі. У роботах Т. Сааті викладено методологію аналітичного ієрархічного процесу (АНР), що використовується для прийняття рішень в умовах багатокритеріальності. Практичне застосування сучасних інструментів управління ризиками також детально описано в роботах П. Роуза та Р. Н. Холта. Їх дослідження акцентують увагу на використанні математичних моделей для оцінки ризику банківських операцій та оптимізації портфельних інвестицій.

Отже, аналіз наукової літератури свідчить про значний прогрес у дослідженні питань управління фінансовими ризиками, проте залишаються актуальними такі завдання, як інтеграція сучасних технологій (штучного інтелекту, блокчейн, великих даних) та розробка більш адаптованих до локальних умов методик управління ризиками.

Метою статті є розробка та обґрунтування методологічної системи формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки.

У сучасному світі економіки країн тісно взаємопов'язані між собою через глобалізаційні процеси, які охоплюють товарні, фінансові, інформаційні та трудові ринки. Це створює умови для підвищення ефективності виробництва та зростання світової економіки, але також збільшує рівень фінансових ризиків, з якими стикаються компанії та держави. Ефективне управління фінансовими ризиками стає ключовою умовою забезпечення стабільності та досягнення стратегічних цілей організацій в таких умовах. Методологічна система формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки охоплює комплекс підходів, принципів, методів і інструментів, які дозволяють ефективно ідентифікувати, оцінювати та управляти фінансовими ризиками на міжнародному рівні. Розглянемо основні аспекти цієї системи (табл. 1).

Ідентифікація фінансових ризиків є першим кроком у процесі управління ризиками і вважається однією з найважливіших стадій, оскільки від її якості залежать подальші дії з оцінки, вибору стратегій та реалізації заходів управління ризиками. Ідентифікація дозволяє визначити потенційні загрози, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан організації або проєкт. Розглянемо ключові етапи та методи ідентифікації фінансових ризиків.

Таблиця 1

Система формування стратегій управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки

Етап	Зміст	Методи та інструменти	Результат
1. Аналіз та ідентифікація ризиків	Визначення та оцінка ризиків, з якими стикається підприємство в умовах глобалізації економіки	SWOT-аналіз, PEST-аналіз, аналіз чутливості, метод експертних оцінок	Перелік та опис ризиків, їх ймовірність та вплив на фінансовий стан підприємства
2. Розробка стратегії управління ризиками	Визначення цілей та завдань управління ризиками, вибір методів та інструментів для їх досягнення	Створення матриці ризиків, розробка планів реагування на ризики	Стратегія управління ризиками, що включає цілі, завдання, методи та інструменти
3. Впровадження стратегії	Реалізація заходів, передбачених стратегією управління ризиками	Створення системи контролю за ризиками, моніторинг ризиків, навчання персоналу	Зниження рівня ризиків та їх впливу на фінансовий стан підприємства
4. Моніторинг та контроль	Оцінка ефективності стратегії управління ризиками, внесення необхідних змін	Аналіз результатів реалізації стратегії, коригування планів реагування на ризики	Забезпечення постійного вдосконалення системи управління ризиками

Джерело: систематизовано авторами.

Етапи ідентифікації фінансових ризиків

Збір інформації. На цьому етапі здійснюється збір даних про внутрішнє та зовнішнє середовище організації. Внутрішня інформація може включати фінансову звітність, дані про виробництво, маркетингові стратегії тощо. Зовнішня інформація охоплює дані про ринкові тенденції, економічні індикатори, політичні ризики, зміни в законодавстві та інше.

Аналіз інформації. Далі проводиться аналітична робота з ідентифікації потенційних ризиків на основі зібраної інформації. Важливо враховувати як очевидні, так і потенційні, неочевидні ризики.

Класифікація ризиків. Після виявлення ризиків їх класифікують за різними критеріями, наприклад, за сферами діяльності (фінансові, виробничі, маркетингові), за характером (стратегічні, оперативні), за джерелом виникнення (внутрішні, зовнішні) тощо.

Методи ідентифікації фінансових ризиків

Експертні оцінки. Використання думок експертів у відповідних галузях дозволяє виявити та оцінити потенційні ризики на основі їх досвіду та інтуїції.

Аналіз фінансових звітів. Фінансовий аналіз дозволяє виявити слабкі місця в фінансовому стані організації, що можуть стати джерелом фінансових ризиків.

Метод мозкового штурму. Застосування цього методу дозволяє зібрати ідеї від великої кількості учасників, що може сприяти виявленню нестандартних ризиків.

SWOT-аналіз. Аналіз сильних і слабких сторін, можливостей та загроз дозволяє виявити як внутрішні, так і зовнішні фінансові ризики.

Сценарний аналіз. Цей метод дозволяє оцінити вплив різних сценаріїв зовнішнього середовища на фінансову стабільність організації.

Ідентифікація фінансових ризиків вимагає системного підходу та використання комбінації різних методів і інструментів для повного охоплення потенційних загроз. Отримана інформація є основою для подальшої оцінки, вибору стратегій управління ризиками та розробки заходів щодо їх мінімізації або нейтралізації.

Другий етап передбачає кількісну та якісну оцінку виявлених ризиків. Важливо розуміти рівень потенційних збитків та ймовірність їх виникнення. Для цього використовуються різноманітні методи та моделі, такі як VAR (Value at Risk), стрес-тестування тощо.

Економічний ризик, який є невід'ємною частиною економічної діяльності, являє собою еко-

номічну категорію, що віддзеркалює особливості сприйняття об'єктивно існуючих невизначеностей і конфліктів, що є іманентними процесам встановлення цілей, управління, прийняття рішень та оцінювання заінтересованими сторонами економічних відносин [1].

Ця інтерпретація ризику, як явища, що притаманне ринковій економіці, підкреслює важливість системного аналізу цієї економічної категорії. Вона підкреслює, що для розуміння ризику потрібно глибоко аналізувати як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на процеси оцінки та управління. Ризик відзначається своєю діалектичною структурою, що поєднує в собі об'єктивні та суб'єктивні аспекти. Оцінювання ризику розглядається як комплексний показник, який відображає потенційні відхилення від очікуваних результатів, враховуючи як контрольовані, так і неконтрольовані фактори, а також взаємодію прямих і обернених зв'язків [2].

Зазвичай аналіз ризику передбачає виконання системного процесу, який включає ідентифікацію різних факторів і типів ризику та їхню подальшу кількісну оцінку. Цей процес аналізу інтегрує в собі як якісний, так і кількісний аналіз. Початковий якісний аналіз дозволяє детально розглянути і визначити потенційні ризики, оцінити їх ризикованість та прогнозувати можливі негативні наслідки. У фазі кількісного аналізу проводиться обчислення числових показників для оцінки ризиків, як окремо, так і загалом для об'єкта. Цей етап також передбачає оцінку потенційних збитків та розробку вартісної оцінки заходів для їх уникнення або мінімізації. Для кількісного аналізу часто використовуються статистичні методи, аналітичні підходи, експертні оцінки та порівняння з аналогами.

У дослідженні [3] пропонується розглядати ризик як економічну категорію, яка відображає специфіку відношення учасників економічних процесів до існуючих невизначеностей і конфліктів, що є характерними для діяльності з встановлення цілей, управління, прийняття рішень та оцінювання, і яка включає потенційні загрози та невикористані можливості. У сфері банківського управління, управління кредитними ризиками займає ключове місце, як підкреслюється у роботах [2; 4; 5]. Варто зауважити, що відсоткові ризики не лише можуть негативно впливати на доходи фінансових інституцій, але також і на їхню економічну цінність.

Загальна ідея застосування статистичних методів для оцінки ризику включає визначення ймовірності появи збитків на підставі аналізу статистичної інформації з минулих періодів, а також ідентифікацію областей ризику, визначення коефі-

цієнтів ризику і так далі. Наприклад, система "Risk Metrics", розроблена J. P. Morgan, слугує для аналізу ринкового ризику цінних паперів, прогножуючи максимально можливе змінення вартості портфеля з різноманітними фінансовими інструментами за певний час з заданою ймовірністю. В аналізі ймовірнісних розподілів платіжних потоків оцінюються потенційні відхилення від очікуваних сум, при цьому потоки з меншою варіативністю вважаються менш ризикованими. Для оцінки ризику інвестиційних проектів використовують різноманітні методи, включаючи аналіз чутливості, коригування дисконтової ставки з урахуванням ризику, метод еквівалентності вартості та сценарний аналіз. Таким чином, ефективне управління ризиками вимагає їхньої систематичної оцінки з використанням статистичних методів для кількісного аналізу невизначеностей. В роботі [6] представлено системні показники ступеня ризику:

1. Допустимий ризик $W(x_{dn}) = P(x > x_{dn})$ – ймовірність того, що збитки виявляться більшими, ніж їх граничний допустимий рівень.
2. Критичний ризик $W(x_{kp}) = P(x > x_{kp})$ – ймовірність того, що збитки виявляться більшими, ніж їх граничний критичний рівень.
3. Катастрофічний ризик $W(x_{km}) = P(x > x_{km})$ – ймовірність того, що збитки виявляться більшими, ніж граничний катастрофічний рівень.

Виходячи з набору раціональних припущень, визначаються критерії для цих показників, які дозволяють окреслити умови, за яких ризик вважається прийнятним (прогнозована ймовірність не повинна перевищувати встановлені критеріальні межі). На *рис. 1* наведено графічне зображення кривої, що демонструє ймовірність виникнення певного рівня збитків [7–9].

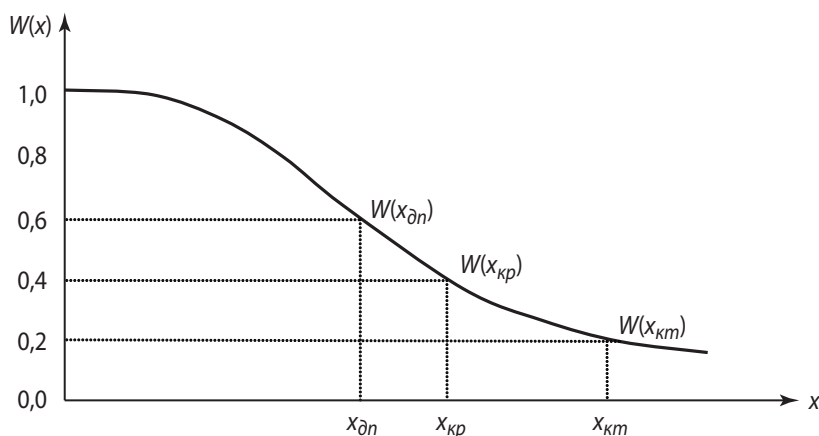

Рис. 1. Крива ймовірностей певного рівня збитків

Джерело: побудовано авторами.

Як показник ризику використовується математичне очікування даної випадкової величини, в той час як для визначення міри ризику прийнято застосовувати стандартне відхилення, чие значення інтерпретується по-різному залежно від величини очікуваного результату. Для універсальності оцінки ризику застосовують відносний показник – коефіцієнт варіації. Альтернативно можна використовувати модальне або медіанне значення випадкової величини як міру ризику, доповнюючи його модальною (медіанною) варіацією та стандартним відхиленням від модального (медіанного) значення. Без огляду на вибраний метод оцінки ймовірностей, результати представляють за допомогою емпіричної шкали ризику (*табл. 2*) [10; 11].

Описаний підхід застосовний для контролю над кредитними та відсотковими ризиками, що ви-

магає розроблення спеціалізованих методів та процедур їх управління. Важливо при цьому враховувати специфіку діяльності фінансової організації, її вразливість до кредитних ризиків, здійснення нагляду та контролю, а також наявність ефективних систем внутрішнього аудиту. Це становить собою важливу актуальну проблему сучасності. Основні чинники, що впливають на ризики у міжнародних валютних, кредитних і фінансових операціях, викладено в *табл. 3* [12].

У сучасних умовах використовуються такі методи мінімізації та перенесення ризиків [13].

Серед них найважливіші такі [14]: вибір і структурування кредитних портфелів; диверсифікація кредитних інвестицій шляхом розподілу кредитів серед суб'єктів з різних країн і в різних валютах; компетентне оцінювання платоспроможності позичальників; забезпечення кредитів надій-

Таблиця 2

Емпірична шкала ризику

№	Величина ризику	Якісна оцінка ризику	Пояснення
1	0.1–0.2 (0.9 – 1.0)	Мінімальний	Імовірність настання негативних наслідків надто мала, відсутні чинники негативного впливу на діяльність об'єкта. Рішення приймається. (Інформація дуже високої якості)
2	0.2 – 0.3 (0.8 – 0.9)	Малий	Імовірність настання негативних наслідків достатньо мала, відсутні чинники негативного впливу на діяльність об'єкта. Рішення приймається. (Інформація високої якості)
3	0.3 – 0.4 (0.7 – 0.8)	Середній	Імовірність настання негативних наслідків незначна, проявляються чинники негативного впливу на діяльність об'єкта. Рішення приймається. (Інформація хорошої якості)
4	0.4 – 0.6 (0.5 – 0.7)	Високий	Значна імовірність настання негативних наслідків, реально існують чинники негативного впливу на діяльність об'єкта. Рішення може прийматися після аналізу мінімізації впливу негативних чинників. (Інформація задовільної якості)
5	0.6 – 0.8 (0.3– 0.5)	Максимальний	Висока імовірність настання негативних наслідків, реально існують чинники негативного впливу на діяльність об'єкта. Рішення може прийматися після аналізу мінімізації та нейтралізації впливу негативних чинників. (Інформація низької якості)
6	0.8 – 1.0 (0.1– 0.3)	Критичний	Імовірність настання негативних наслідків критична, існує максимальна кількість чинників негативного впливу на діяльність об'єкта. Рішення не приймається. (Відсутня інформація)

Джерело: побудовано авторами.

Таблиця 3

Основні фактори, що визначають фінансові ризики

Макрорівень	Мікрорівень
Зниження темпу економічного зростання	Погіршення господарсько-фінансового стану контрагента
Посилення інфляції	Неплатоспроможність покупця і позичальника
Погіршення торгового і платіжного балансу	Нестійкість курсу валюти ціни (кредиту) і валюти платежу
Збільшення державного боргу (внутрішнього і зовнішнього)	Коливання процентних ставок
Зменшення офіційних золотовалютних резервів; міграція капіталів (приплив в країну або відплив); зміни в законодавстві країни-боржника (обмеження і заборона); політичні події	Суб'єктивні чинники – ступінь довіри до контрагента

ними і достатніми заставами; швидке реагування на проблеми з погашенням кредитів для своєчасного відновлення боргів; спільне кредитування банками-синдикатами для розподілу ризиків між учасниками згідно з їхньою часткою в кредиті; застосування гарантій від урядів чи провідних фінансових інститутів; страхування міжнародних кредитів, особливо у випадку середньо- та довгострокових експортних кредитів, в спеціалізованих, переважно державних, страхових компаніях; хеджування як інструмент захисту від фінансових ризиків.

Логічно-структурну схему дослідження фінансового ризику наведено на рис. 2.

Розглянемо процентний ризик – ризик потенційної схильності фінансового стану фінансової установи щодо впливу несприятливої зміни процентних ставок, що впливає на доходи фінансової установи, економічну вартість активів, зобов'язання та позабалансові інструменти.

Виокремимо основні форми процентного ризику, якому піддаються банки, які можна подати як [15]:

- ✦ ризик зміни цін, який пов'язаний з тимчасовими розбіжностями для інструментів з фіксованими відсотковими ставками та переглядом ціни для інструментів із змінними ставками, що впливає на банківські активи, пасиви та позабалансові елементи;
- ✦ ризик зміни форми кривої доходності, який виникає через зміни у нахилі або контурі кривої доходності;
- ✦ базовий ризик, що виникає з-за неідеального збігу між отриманими і сплаченими відсотками по різних фінансовим інструментам;
- ✦ ризик, пов'язаний з опціонами, який виникає через наявність явних або неявних опціонів в складі банківських активів, пасивів і позабалансових портфелів.

Майбутні зміни у відсоткових ставках несуть у собі як ризик погіршення фінансового стану фінансової установи, так і потенціал для його покращення. Це важливо враховувати при оцінці та управлінні відсотковим ризиком.

Основні причини виникнення відсоткового ризику зображено на *рис. 3* [16].

Всі ці форми процентного ризику притаманні в умовах кредитування. На *рис. 4* наведено схему різних видів процентного фінансового ризику [16].

У *табл. 4* наведено методи вимірювання процентного ризику [17].

Базовий метод оцінки вразливості фінансових організацій до відсоткового ризику починається з розробки діаграми, на якій визначаються терміни погашення або переоцінки вартості для активів, пасивів і позабалансових елементів. На цій діаграмі елементи, що мають ризик, розташовуються залежно від часу до їх погашення (для інструментів із фіксованою відсотковою ставкою) або до моменту наступного перегляду вартості (для інструментів із змінною ставкою). Ці діаграми дозволяють створити прості показники для оцінки впливу відсоткового ризику на прибуток і економічну вартість організації. Підхід, який застосовується для аналізу впливу відсоткового ризику на поточний прибуток, часто називають аналізом розриву або "геп-аналізом".

Вибір стратегії управління ризиками є критичним етапом у процесі управління фінансовими ризиками, оскільки правильно обрана стратегія дозволяє мінімізувати потенційні втрати або навіть перетворити ризики на можливості. Розгляда-

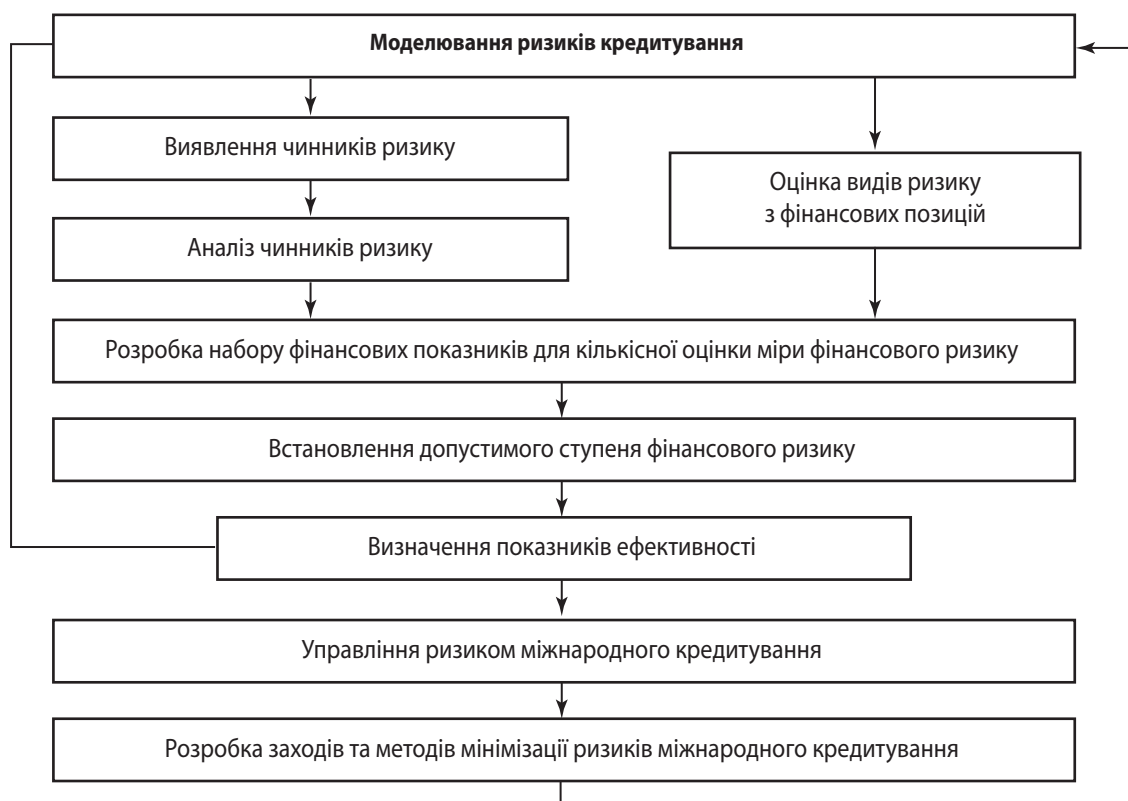

Рис. 2. Логічно-структурна схема дослідження ризику кредитування

Джерело: складено авторами на основі [15; 16].

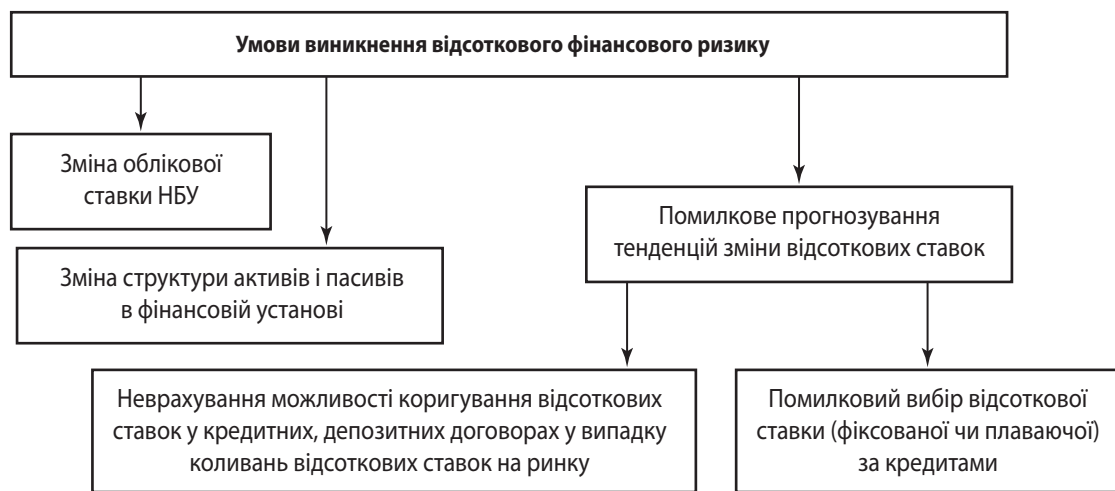

Рис. 3. Причини виникнення відсоткового ризику

Джерело: [15].

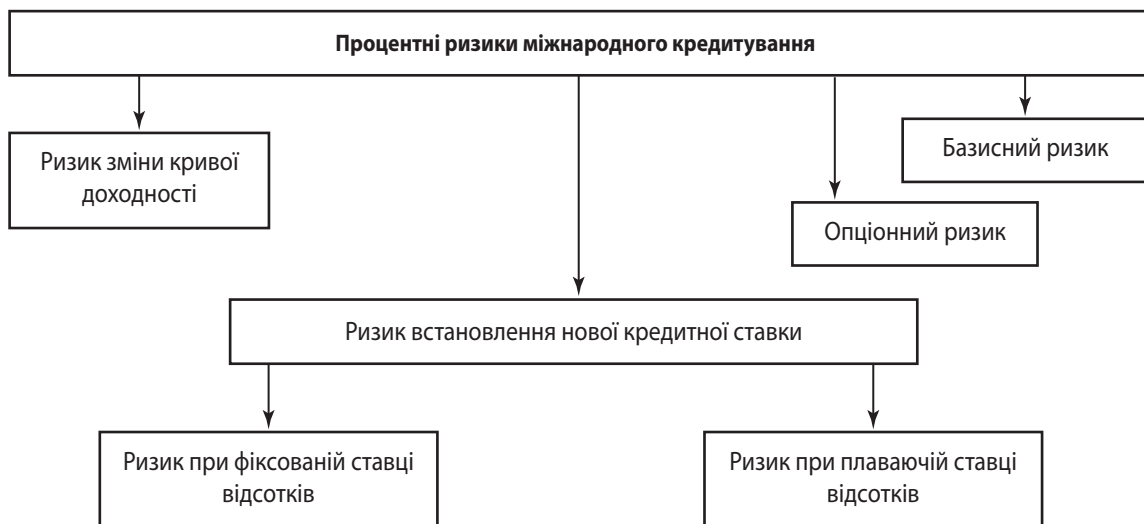

Рис. 4. Схема різних видів процентного фінансового ризику

Джерело: [16].

Таблиця 4

Методи вимірювання процентного ризику

Методи вимірювання процентного ризику	Характеристика	
Короткострокові методи	Статичний геп-аналіз: 1. Maturity Gap Analysis (MGA) 2. Elasticity Gap Analysis (EGA) EaR-аналіз	1. Управління процентним сальдо твердовідсоткових активів і пасивів 2. Припускає використання угод з плаваючими ставками
Довгострокові методи	Економічна вартість капіталу(EVE) Довгостроковий EaR-аналіз	– Вимірювання процентного ризику з позиції доходу; вимірювання процентного ризику з позиції вартості фінансової установи; – вимірювання процентного ризику з позиції доходу з часовим горизонтом понад 1 рік

Джерело: [17].

ючи стратегії, важливо зважати на співвідношення між потенційним ризиком і винагородою, а також на загальну стратегічну ціль організації. Основні стратегії управління ризиками включають:

1. Уникнення ризику. Ця стратегія передбачає повне уникнення діяльності, яка може призвести до ризику. Вона може бути ефективною для ризиків з високим ступенем негативного впливу, які можуть серйозно зашкодити організації. Наприклад, компанія може вирішити не входити на нестабільний ринок або не інвестувати у високоризиковані проекти.
2. Прийняття ризику. Прийняття ризику відбувається, коли організація вирішує не уникати ризик, але приймає його як частину своєї звичайної діяльності. Це може бути випадок, коли потенційні вигоди від діяльності, що несе ризик, переважають потенційні збитки. В такому разі компанія може призначити ресурси для моніторингу та мінімізації ризику.
3. Зменшення ризику. Зменшення ризику полягає в заходах, спрямованих на зниження ймовірності виникнення ризику або обмеження його потенційного впливу. Це може включати різноманітні дії, від організаційних змін і до впровадження нових технологій або страхування.
4. Передача ризику. Передача ризику включає заходи, що дозволяють перенести потенційні втрати від ризику на третю сторону. Це часто здійснюється через страхування або через контрактні угоди, де можливі ризики і втрати чітко визначені і покладені на партнерів або постачальників.

При виборі стратегії управління ризиками компанія повинна зважати на такі фактори, як: Вартість заходів порівняно з потенційним збитком від ризику. Стратегічне значення діяльності, що несе ризик, для загальних цілей організації. Ризиковий апетит компанії, який визначає, скільки ризику готова прийняти організація в обмін на потенційну винагороду. Зовнішнє середовище, включаючи регуляторні, економічні та політичні умови, які можуть вплинути на вибір стратегії.

Ефективне управління ризиками вимагає від організації гнучкості та здатності адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, а також розуміння того, що деякі ризики можуть бути прийнятні в обмін на потенційні переваги.

Реалізація стратегії управління ризиками вимагає детального планування, ресурсів, чіткої координації дій та здатності до адаптації. Цей процес

включає в себе низку ключових кроків, які дозволяють ефективно втілити обрану стратегію в житті. Розглянемо основні елементи цього процесу.

1. Розробка плану дій. Першим кроком є розробка конкретного плану дій, що включає: Визначення цілей. Чітке формулювання, що організація прагне досягти за допомогою стратегії управління ризиками. Вибір інструментів і методів. Визначення конкретних інструментів, методів та процедур, які будуть використані для реалізації стратегії. Розподіл ресурсів. Визначення необхідних ресурсів (фінансових, людських, технологічних) та їх розподіл між задачами.
2. Комунікація плану. Ефективна комунікація плану управління ризиками всередині організації є ключовою для його успішної реалізації:

Інформування залучених сторін: Всі залучені сторони, включаючи керівництво, співробітників та зовнішніх партнерів, повинні бути проінформовані про план і їх роль у його реалізації.

Навчання персоналу: Проведення навчальних програм для співробітників, задіяних у реалізації плану, для забезпечення необхідних знань і навичок.

3. Впровадження плану. Запуск процедур: початок роботи над задачами відповідно до плану, з використанням обраних інструментів і методів. Моніторинг та контроль. Регулярний моніторинг прогресу у виконанні плану та контроль за дотриманням встановлених процедур і стандартів.
4. Оцінка та корекція. Оцінка ефективності. Періодична оцінка результатів реалізації стратегії для визначення її ефективності у досягненні поставлених цілей. Корекція стратегії. Внесення необхідних коректив у стратегію та план дій на основі отриманих результатів та змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Реалізація стратегії управління ризиками вимагає комплексного підходу, здатності до швидкої адаптації до змінних умов і ефективної взаємодії всіх залучених сторін. Це дозволяє не тільки мінімізувати потенційні втрати від ризиків, але й створює можливості для розвитку та досягнення стратегічних цілей організації.

Моніторинг і перегляд є завершальними, але надзвичайно важливими етапами в процесі управління фінансовими ризиками. Ці кроки забезпечують, що стратегії управління ризиками залишаються актуальними та ефективними в динамічному бізнес-середовищі та дозволяють своєчасно вно-

сити корективи відповідно до змін у внутрішніх та зовнішніх умовах.

Моніторинг включає постійне спостереження за фінансовим станом організації, ринковими умовами, та іншими зовнішніми факторами, що можуть впливати на ризики. Основні аспекти моніторингу:

1. Трекінг показників. Відстеження ключових показників ефективності (KPIs), які допомагають оцінити, наскільки ефективно компанія управляє своїми ризиками.
2. Використання спеціалізованих систем. Застосування програмного забезпечення для управління ризиками, яке дозволяє автоматизувати процес збору даних та аналізу.
3. Аудит та перевірки. Проведення регулярних внутрішніх та зовнішніх аудитів для оцінки дотримання процедур управління ризиками.

Перегляд стратегій управління ризиками дозволяє оцінити їх актуальність та ефективність. Важливі аспекти перегляду включають:

1. Оцінка змін у середовищі. Аналіз зовнішніх та внутрішніх змін, що можуть вплинути на поточну ситуацію з ризиками.
2. Адаптація стратегій. Внесення змін у стратегії управління ризиками, щоб відповідати новим умовам або виправити недоліки в існуючих підходах.
3. Залучення зацікавлених сторін: Обговорення результатів перегляду з керівництвом, співробітниками, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення прозорості та отримання зворотного зв'язку.

Моніторинг та перегляд управління ризиками передбачає декілька викликів:

1. Забезпечення актуальності даних. Необхідність постійно оновлювати інформацію та аналітичні моделі для відображення поточного стану ринку та середовища.
2. Гнучкість стратегій. Стратегії управління ризиками мають бути достатньо гнучкими, щоб швидко адаптуватися до змін.
3. Залучення та підтримка зацікавлених сторін. Необхідно забезпечити підтримку всіх зацікавлених сторін та їх активну участь у процесі моніторингу та перегляду.

Ефективний моніторинг та перегляд не тільки допомагають підтримувати стратегії управління ризиками в актуальному стані, але й сприяють культурі ризик-менеджменту в організації, де відповідальність за управління ризиками розподілена між усіма співробітниками.

Використання технологій у методології управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки відіграє ключову роль, дозволяючи організаціям ефективніше ідентифікувати, оцінювати, моніторити та реагувати на ризики. Технологічні інновації пропонують нові можливості для вдосконалення процесів управління ризиками, включаючи автоматизацію, використання штучного інтелекту, машинного навчання, блокчейну та великих даних. Розглянемо детальніше як технології можуть бути інтегровані у цю методологію.

1. *Великі дані та аналітика.* Ідентифікація та оцінка ризиків. Використання великих даних дозволяє аналізувати величезні обсяги інформації з різноманітних джерел, що поліпшує здатність ідентифікувати та оцінювати фінансові ризики. Аналітика даних може виявити приховані зв'язки та тенденції, які не очевидні при традиційних методах аналізу.
2. *Штучний інтелект та машинне навчання.* Прогнозування ризиків: алгоритми машинного навчання можуть аналізувати історичні дані для прогнозування майбутніх ризиків, що дозволяє організаціям превентивно реагувати на потенційні загрози; адаптація стратегій управління ризиками: Штучний інтелект може допомогти в адаптації стратегій управління ризиками залежно від змін у середовищі та динаміки ризиків.
3. *Блокчейн.* Прозорість та зниження ризиків. Технологія блокчейн може використовуватися для створення прозорих, незмінних та безпечних систем запису, знижуючи ризики, пов'язані з фінансовими транзакціями, махінаціями або шахрайством.
4. *Цифрові платформи для управління ризиками.* Автоматизація процесів. Спеціалізоване програмне забезпечення для управління ризиками може автоматизувати багато процесів, включаючи ідентифікацію, оцінку, моніторинг ризиків та звітність. Це покращує ефективність та скорочує час на виконання рутинних операцій.
5. *Хмарні технології.* Гнучкість та масштабованість. Хмарні рішення надають організаціям гнучкість та масштабованість, необхідні для ефективного управління ризиками, дозволяючи легко адаптуватися до змін у вимогах до обробки та зберігання даних.

Інтеграція сучасних технологій у методологію управління фінансовими ризиками надає організаціям низку переваг, включаючи збільшення швидкості обробки даних, покращення точності

прогнозів, зниження витрат на управління ризиками та підвищення загальної ефективності управління ризиками.

Усе це демонструє, що технології стають не просто інструментами для оптимізації існуючих процесів, а ключовими елементами стратегічного підходу до управління фінансовими ризиками, дозволяючи компаніям бути більш стійкими у відповідь на виклики глобалізованого світу.

ВИСНОВКИ

Отже, управління фінансовими ризиками в умовах глобалізації економіки є критично важливим для забезпечення стабільності та сталого розвитку організацій. Розгляд методологічної системи формування стратегій управління фінансовими ризиками виявляє комплексний підхід, який охоплює ідентифікацію, оцінку, вибір стратегій, їх реалізацію та подальший моніторинг і перегляд. Використання сучасних технологій, включаючи великі дані, штучний інтелект, блокчейн та хмарні рішення, може значно підвищити ефективність цього процесу. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Барановський О. Антикризисні заходи урядів і центральних банків зарубіжних країн. *Вісник Національного банку України*. 2009. № 4. С. 8–19.
2. Костогриз В. Аспекти антикризового управління банківською діяльністю в Україні. *Економічний аналіз*. 2010. Вип. 7. С. 156–158. URL: https://econa.at.ua/Vyusk_7/kostogryz.pdf
3. Зверяков О. М. Антикризисное управління банком в умовах фінансової нестабільності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. Вип. 3. С. 80–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2011_3_13
4. Житар М. О. Стратегія управління моральним ризиком в банківській сфері. (Moral Risk Management Strategy in the Banking Sphere) *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2024. № 1. С. 313–323. DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-1\(31\)-013](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-1(31)-013)
5. Kachula S., Zhytar M., Sidelnykova L. et al. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. P. 222–230. DOI: [10.37394/23207.2022.19.21](https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.21)
6. Кротюк В., О. Куценко. Базель II: розрахунок мінімально необхідної величини капіталу згідно з Першою компонентою. *Вісник НБУ*. 2006. № 7. С. 2–7. URL: <https://journal.bank.gov.ua/archive/2006/7.pdf#page=2>
7. Сілакова Г. В., Петрик С. В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства. (Financial Risks in System Financial Security of an Enterprise) *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 16. Ч. 4. С. 124–128. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/4/32.pdf
8. Zhytar M., Ananieva J. Anti-Crisis Financial Regulation of the Banking System: Domestic Realities and Foreign Experience. *Socio World: Social Research & Behavioral Sciences*. 2020. Vol. 01. Iss. 01. P. 58–63. DOI: [10.36962/SWD0101202058](https://doi.org/10.36962/SWD0101202058)
9. Бобиль В. В., Марценюк Л. В., Аберніхіна І. Г., Топоркова О. А. Сучасна політика управління фінансовими ризиками банку. (Modern Financial Risk Management Policy of the Bank) *Ефективна економіка*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.6>
10. Chugunov I., Sidelnykova L., Sosnovska O. et al. Tools for Assessing the Level of Adaptivity of the Financial Architecture of Economy to Financial Globalization Conditions based on the Capacity of Banks, Non-Banking Financial Institutions and Stock Market. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. Vol. 19. P. 1075–1084. DOI: [10.37394/23207.2022.19.94](https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.94)
11. Martseniuk L., Dyomin Ye., Galushko O. Formation of the anti-crisis concept of increasing the strategic stability of Ukrzaliznytsia. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*. 2021. Special Issue 1. P. 173–181. DOI: [10.31733/2078-3566-2021-5-254-262](https://doi.org/10.31733/2078-3566-2021-5-254-262)
12. Манжос С. Б. Антикризисное управління банківською діяльністю: форми і технології. (Anti-Crisis Management of Banking Activity: Forms and Technologies) *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 6, ч. 5. С. 16–20. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/258.pdf
13. Zarutskya O. Evaluation of Ukrainian bank's business models by the structural and functional groups analysis method / O. Zarutskya, L. Novikova, R. Pavlov, T. Pavlova., O. Levkovich. *Financial and credit activity-problems of theory and practice*. 2022. №4(45). P. 8–20.
14. Zarutskya O., Pavlov R., Pavlova T. et al. Main characteristics of business models and risk profile of Ukrainian banks. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 2. Iss. 33. P. 15–22. DOI: [10.18371/fcaptp.v2i33.206376](https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206376)
15. Чуб П. М. Методи антикризового управління банком. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 211–219. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/38ece679-bf01-4e9c-a170-586ff1fc3ef7/content>

16. Зубова В. В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. (Key Approaches to Definition and Classification of the Bank Risk) *Ефективна економіка*. 2016. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5047>.
17. Bobyl V. V., Dron M. A., Taranenko A. S. Operational Risks: Assessment and Ways of Mitigation. *Проблеми економіки транспорту*. 2018. Вип. 16. С. 25–33.
DOI: <https://doi.org/10.15802/pte.v0i16.151919>

REFERENCES

- Baranovskyi, O. "Antykryzovi zakhody uriadiiv i tsentralnykh bankiv zarubizhnykh krain" [Anti-crisis Measures of Governments and Central Banks of Foreign Countries]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 4 (2009): 8-19.
- Bobyl, V. V. et al. "Suchasna polityka upravlinnia finansovymy ryzykamy banku" [Modern Financial Risk Management Policy of the Bank]. *Efektynna ekonomika*, no. 6 (2022).
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.6.6>
- Bobyl, V. V., Dron, M. A., and Taranenko, A. S. "Operational Risks: Assessment and Ways of Mitigation". *Problemy ekonomiky transportu*, no. 16 (2018): 25-33.
DOI: <https://doi.org/10.15802/pte.v0i16.151919>
- Chub, P. M. "Metody antykryzovoho upravlinnia bankom" [Methods of Anti-crisis Management of a Bank]. *Finansy, oblik i audyt*. 2011. <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/38ece679-bf01-4e9c-a170-586ff1fc3ef7/content>
- Chugunov, I. et al. "Tools for Assessing the Level of Adaptivity of the Financial Architecture of Economy to Financial Globalization Conditions based on the Capacity of Banks, Non-Banking Financial Institutions and Stock Market". *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 19 (2022): 1075-1084.
DOI: [10.37394/23207.2022.19.94](https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.94)
- Kachula, S. et al. "The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine". *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 19 (2022): 222-230.
DOI: [10.37394/23207.2022.19.21](https://doi.org/10.37394/23207.2022.19.21)
- Kostohryz, V. "Aspekty antykryzovoho upravlinnia bankivskoiu diialnistiu v Ukraini" [Aspects of Anti-crisis Management of Banking Activities in Ukraine]. *Ekonomichniy analiz*. 2010. https://econa.at.ua/Vypusk_7/kostogryz.pdf
- Krotiuk, V., and Kutsenko, O. "Bazel II: rozrakhunok minimalno neobkhidnoi velychyny kapitalu zhidno z Pershoiu komponentoiu" [Basel II: Calculation of the Minimum Required Capital Amount According to the First Component]. *Visnyk NBU*. 2006. <https://journal.bank.gov.ua/archive/2006/7.pdf#page=2>
- Manzhos, S. B. "Antykryzove upravlinnia bankivskoiu diialnistiu: formy i tekhnolohii" [Anti-Crisis Management of Banking Activity: Forms and Technologies]. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*. 2014. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/258.pdf
- Martseniuk, L., Dyomin, Ye., and Galushko, O. "Formation of the anti-crisis concept of increasing the strategic stability of Ukrzaliznytsia". *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, special issue 1 (2021): 173-181.
DOI [10.31733/2078-3566-2021-5-254-262](https://doi.org/10.31733/2078-3566-2021-5-254-262)
- Silakova, H. V., and Petryk, S. V. "Finansovi ryzyky v systemi zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstva" [Financial Risks in System Financial Security of an Enterprise]. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*. 2016. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_16/4/32.pdf
- Zarutska, O. et al. "Evaluation of Ukrainian bank's business models by the structural and functional groups analysis method". *Financial and credit activity-problems of theory and practice*, no. 4(45) (2022): 8-20.
- Zarutska, O. et al. "Main characteristics of business models and risk profile of Ukrainian banks". *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 2, no. 33 (2020): 15-22.
DOI: [10.18371/fcaptop.v2i33.206376](https://doi.org/10.18371/fcaptop.v2i33.206376)
- Zhytar, M. O. "Stratehiia upravlinnia moralnym ryzykom v bankivskiyi sferi" [Moral Risk Management Strategy in the Banking Sphere]. *Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu*, no. 1 (2024): 313-323.
DOI: [https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-1\(31\)-013](https://doi.org/10.58253/2078-1628-2024-1(31)-013)
- Zhytar, M., and Ananieva, J. "Anti-Crisis Financial Regulation of the Banking System: Domestic Realities and Foreign Experience". *Socio World: Social Research & Behavioral Sciences*, vol. 01, no. 01 (2020): 58-63.
DOI: [10.36962/SWD0101202058](https://doi.org/10.36962/SWD0101202058)
- Zubova, V. V. "Osnovni pidkhody do vyznachennia ta klasyfikatsii bankivskykh ryzykiv" [Key Approaches to Definition and Classification of the Bank Risk]. *Efektynna ekonomika*. 2016. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5047>
- Zvieriakov, O. M. "Antykryzove upravlinnia bankom v umovakh finansovoi nestabilnosti" [Anti-crisis Management of a Bank in Conditions of Financial Instability]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. 2011. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2011_3_13